

Het 17^e SEOB-bulletin gaat in op de voortgang van het IMF-programma, de rol van de Centrale Bank van Suriname (CBvS) en de voornaamste ontwikkelingen die betrekking hebben op dit programma. De SEOB is een onafhankelijke instantie en heeft als hoofddoel het monitoren en adviseren van de regering over het implementeren van het IMF-programma en het economisch herstelplan. Dit wordt gedaan door te kijken naar duidelijke prestatie-indicatoren. Op onze website – www.seob.sr – worden er regelmatig statistieken en maatregelen, die betrekking hebben op het IMF-programma, overzichtelijk gepresenteerd.

BELANGRIJKSTE ONTWIKKELINGEN

- Suriname heeft een verbeterde beoordeling ontvangen van de internationale kredietbeoordelaar Moody's. De belangrijkste reden voor deze verbetering is de Final Investment Decision die door Total Energies is genomen. De lichte verbetering van de creditrating kan leiden tot betere toegang tot internationale financiële markten en lagere rentekosten voor toekomstige leningen.
- De wisselkoersen voor vreemde valuta zijn in september 2024 sterk gestegen.
- In september 2024 daalde de jaar-op-jaar inflatie (hierna: inflatie) naar 10,5% vergeleken met augustus. Echter, de maandinflatie steeg naar 0,9% door de stijging van de wisselkoersen.
- De gemiddelde inflatie, gemeten als de prijsstijgingen over de afgelopen 12 maanden in vergelijking met de 12 maanden daarvoor, daalde naar 22,7%.
- De economie groeide in mei 2024 (laatste beschikbare cijfer) met 0,5%, gedreven door luchttransport, horeca-gerelateerde sectoren en de goudproductie.
- De SRD-component van de basisgeldhoeveelheid (M0) was in augustus 2024 hoger dan de doelstelling, voornamelijk door een daling in de netto-voorraad openmarktoperaties.
- De gemiddelde beleggingsrentes vertonen een dalende trend, en de solvabiliteit in de bankensector blijft vrijwel stabiel.
- De bruto internationale reserve – inclusief de reserves van banken – bedroeg USD 1,42 miljard in augustus 2024. De importdekking was 6,7 maanden.
- De schuldquote, oftewel de staatsschuld als percentage van het bruto binnenlands product (BBP), steeg in augustus 2024 naar 78,2%.
- Per medio oktober 2024 was volgens onze calculatie 62,6% van de maatregelen binnen het IMF-programma afgerond (Tabel 1).

Tabel 1. Status maatregelen IMF-programma

Beleidsgebied	Afgerond	In uitvoering	Overig
A: Monetair en wisselkoersbeleid	62,8%	34,9%	2,3%
B: Fiscaal beleid	64,0%	16,0%	20,0%
C: Schuld	66,7%	33,3%	0,0%
D: Financiële sector	62,5%	37,5%	0,0%
E: Bestuur	55,9%	38,2%	5,9%
F: Overig	75,0%	25,0%	0,0%
Totaal	62,6%	28,2%	9,2%

Opmerking: "Overig" houdt in dat de maatregel is uitgesteld of nog niet is aangevangen, of dat de status van de maatregel onbekend is. De maatregelen die onmiddellijke aandacht vereisen worden bij elke IMF-review herzien en vormen ook onderdeel van beleidsgebieden A tot en met F. Bron: Calculaties SEOB met data IMF-monitoringsmatrix.

DE ROL VAN DE CBVS BINNEN HET IMF-PROGRAMMA

De CBvS heeft als hoofddoel het behouden van de waarde van de Surinaamse dollar. Daarnaast houdt de bank toezicht op de financiële sector, fungeert zij als bank voor zowel de commerciële banken als de overheid, en adviseert zij de regering over financiële zaken.

De CBvS is één van de belangrijkste instituten verantwoordelijk voor de uitvoering van het IMF-programma. De bank draagt de verantwoordelijkheid voor maatregelen op het gebied van monetair en wisselkoersbeleid, de financiële sector en bestuur. Deze maatregelen zijn gericht op het stabiliseren van de economie, het versterken van het financieel systeem en het verbeteren van de institutionele structuur van de CBvS. In deze analyse wordt de rol van de CBvS binnen het IMF-programma verder toegelicht.

Monetair beleid

Sinds de tweede helft van 2021 richt het monetaire beleid van de CBvS zich primair op het beheersen van de basisgeldhoeveelheid (M0), met als doel de inflatie naar een beheersbaar niveau te brengen. In lijn met dit gewijzigde monetaire beleid is ook de overstap gemaakt van een vaste naar een zwevende wisselkoers. Dit betekent dat de wisselkoers nu door de markt wordt bepaald, op basis van vraag en aanbod.

De basisgeldhoeveelheid (M0) omvat zowel het chartale geld dat in omloop is als de reserves die commerciële banken aanhouden bij de CBvS. Het is belangrijk te vermelden dat M0 door drie factoren kan worden beïnvloed:

1. Het monetair beleid van de CBvS;
2. De (netto) overheidsuitgaven;
3. De reserves van de commerciële banken bij de CBvS.

De basisgeldhoeveelheid heeft een directe invloed op de wisselkoers, die in Suriname de belangrijkste factor is voor de inflatie. Het is daarom van essentieel belang om de basisgeldhoeveelheid binnen de vastgestelde grenzen te handhaven, zodat alle betrokken actoren bijdragen aan een evenwichtig beleid. De CBvS beheert de M0-geldhoeveelheid door een combinatie van openmarktoperaties (OMOs) en verplichte SRD-kasreserves. Dit betekent dat commerciële banken reserves in lokale valuta dienen aan te houden bij de CBvS, wat bijdraagt aan de regulering van de geldhoeveelheid en het beheersen van de inflatie.

Openmarktoperaties (OMOs) zijn een instrument dat de CBvS gebruikt om de liquiditeit in de economie te beheren. Door middel van OMO-veilingen kan de hoeveelheid geld in omloop direct worden beïnvloed. Daarnaast stellen de OMOs de CBvS in staat om de rentes en de kredietverstrekking van commerciële banken te beïnvloeden, wat essentieel is voor het behalen van de monetaire doelstellingen. Het is belangrijk op te merken dat naarmate de geldhoeveelheid toeneemt, de volumes van OMO-veilingen ook stijgen, wat leidt tot hogere biedrentes van de banken. Dit benadrukt opnieuw het belang van een evenwichtig beleid van alle drie de betrokken actoren. De CBvS heeft aangegeven het OMO-beleid na afloop van het IMF-programma voort te zetten, met mogelijke aanpassingen afhankelijk van de economische situatie.

Naast de openmarktoperaties maakt de CBvS ook gebruik van de SRD-kasreservepolitiek als monetair instrument. Het huidige kasreservepercentage bedraagt 44%, wat betekent dat 44% van de SRD-bankdeposito's niet in de vorm van leningen of andere uitzettingen kunnen worden gebruikt. Met dit kasreserve-instrument kan de CBvS de geldhoeveelheid beïnvloeden door de kredietruimte van banken te beperken, wat op zijn beurt de rente kan

beïnvloeden. Daarnaast heeft de CBvS binnen het IMF-programma de mogelijkheid om valuta-interventies toe te passen, mits onder specifieke voorwaarden.

Performance criteria en maatregelen

Binnen het IMF-programma zijn kwantitatieve performancecriteria vastgesteld voor de CBvS. Deze criteria omvatten onder andere het beheersen van de netto binnenlandse activa en de netto internationale reserves, waarbij de basisgeldhoeveelheid als een indicatieve doelstelling fungeert. De CBvS maakt gebruik van de eerdergenoemde monetaire instrumenten om deze targets te behalen. Het behalen van deze targets is deels ook afhankelijk van andere ontwikkelingen, met name de omvang van de netto overheidsuitgaven.

Naast het behalen van kwantitatieve performance criteria, dient de CBvS enkele belangrijke vooraf afgesproken maatregelen uit te voeren. Deze waren per september 2024:

Maatregel	Status
Richt een elektronisch handelsplatform op voor interbancaire/cambio FX-handel, met een uitgebreide scope om ook bank-/cambio-handel met goudexporteurs te dekken.	In Progress. Expected completion in 2024
Publiceer op de externe website van CBvS de gecontroleerde IFRS-jaarrekeningen voor boekjaar 2022	In uitvoering. Afronding verwacht in december 2024.
Ontwikkel een tijdsgebonden plan voor de herkapitalisatie van de CBvS, zoals overeengekomen tussen de CBvS en de overheid.	Plan is opgesteld. Herkapitalisatie in uitvoering.

Bron: IMF-monitoringsmatrix

Bevindingen SEOB

SEOB heeft vastgesteld dat de CBvS de beste prestaties heeft geleverd van alle betrokken instituten, op basis van de behaalde mijlpalen. Toch merken wij op dat de monetaire stabiliteit fragiel is door de aanzienlijke netto overheidsuitgaven en het ontbreken van robuuste fiscale regels. SEOB blijft aandringen op een betere afstemming tussen het fiscale beleid van de overheid en het monetaire beleid van de CBvS, om de liquiditeit effectief te beheersen en de inflatie onder controle te houden. De overheidstekorten bleven in 2024 dominant, wat negatieve gevolgen heeft voor de monetaire stabiliteit. Daarnaast is er een verbeterde coördinatie nodig met betrekking tot het aanbod van deviezen om de volatiliteit op de valutamarkt te verminderen. Stabiliteit kan alleen worden bereikt als alle actoren goed op elkaar zijn afgestemd. SEOB benadrukt verder dat de communicatie vanuit de CBvS gestructureerder, transparanter en toegankelijker moet zijn. Het publiek moet beter betrokken worden bij het monetaire beleid, en het moet begrijpen waarom bepaalde maatregelen worden genomen en wat de gevolgen hiervan zijn.

SEOB benadrukt het belang van good governance bij de CBvS, met name de publicatie van de jaarrekeningen. Er zal geen internationaal vertrouwen in het financieel systeem zijn als de moederbank geen recente jaarrekeningen publiceert, wat bovendien een slecht signaal afgeeft naar de banken die onder haar toezicht staan. De gepubliceerde jaarrekeningen zijn van cruciaal belang voor de volledige herkapitalisatie van de CBvS. Het is vermeldenswaard dat er een inhaalslag is gemaakt met de publicatie van zeven jaarrekeningen (2015-2021) in vier jaar. De jaarrekening over 2022 wordt in december 2024 gepubliceerd, en de jaarrekeningen voor 2023 en 2024 staan volgens planning in respectievelijk maart en juni 2025 op de agenda voor publicatie, waarna de CBvS weer op schema zal zijn.

SEOB benadrukt dat de pijlers van macro-economische stabiliteit zijn:

- Stabiele munt (hierover is er al uitgebreid gesproken in de vorige paragrafen)
- Solide financiële instellingen (banken, verzekeraars, pensioenfondsen, kredietcoöperaties, etc.) en een stabiel financieel systeem. Een one-level playing field voor wat betreft wetgeving, regelgeving en toezicht is noodzakelijk;
- Stabiel betalingssysteem, het betaalsysteem is zorgelijk. Het Suriname electronics payment network (SNEPS) is een dienst van de CBvS die voor een hoge mate van giralisering gezorgd heeft. Vooralsnog staat het Banking Network Suriname echter niet onder toezicht van de CBvS, terwijl dit een systeemorganisatie is die een grote impact heeft op de economie. Het uitblijven van wet- en regelgeving over het betaalverkeer in Suriname resulteert in AML/CFT risico's, financiële systeem risico's en uitblijven van innovatie.

MOODY'S VERHOOGT KREDIETWAARDIGHEID SURINAME

In oktober verhoogde kredietbeoordelaar Moody's de kredietwaardigheid van de Surinaamse overheid van Caa3 naar Caa1, met een positief vooruitzicht (zie Tabel 2). De verbetering in de kredietwaardigheid werd toegeschreven aan de Final Investment Decision in de offshore oliesector (GranMorgu-project) en de economische activiteiten die hierdoor verwacht worden. Daarnaast heeft de afname van de overheidsschuld bijgedragen aan de upgrade van de credit rating. Deze verbetering kan Suriname betere toegang verschaffen tot internationale financiële markten, wat zou kunnen leiden tot lagere rentekosten voor toekomstige leningen.

Moody's noemt verschillende factoren die de kredietwaardigheid van Suriname kunnen beïnvloeden. Ten eerste speelt de implementatie van wetgeving voor de transparante en effectieve beheersing van toekomstige olie-inkomsten een cruciale rol. Het versterken van beleid door middel van economische en structurele hervormingen zal de weerbaarheid van het land tegen externe schokken verder vergroten. Aan de andere kant kan een gebrek aan budgetdiscipline leiden tot een verslechtering van de overheidsfinanciën. Daarnaast zou een vertraging in de olieproductie, die gepland staat voor 2028, extra druk op de overheidsbegroting kunnen uitoefenen, wat een negatieve invloed op de kredietbeoordeling zou kunnen hebben.

Tabel 2. Vergelijking van Credit Ratings

Fitch Ratings	Moody's	Standard & Poor's	Beschrijving
AAA	Aaa	AAA	Beste kwaliteit
AA+	Aa1	AA+	Hoge kwaliteit
AA	Aa2	AA	
AA-	Aa3	AA-	
A+	A1	A+	Boven gemiddeld
A	A2	A	
A-	A3	A-	
BBB+	Baa1	BBB+	Investeringsgraad
BBB	Baa2	BBB	
BBB-	Baa3	BBB-	
BB	Ba	BB	Speculatief
B	B	B	
CCC	Caa	CCC	
CC	Ca	CC	
C	C	C	
-	-	D (default)	

Bron: Investopedia.

RECENTE ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN

Maandinflatie versnelt in september 2024

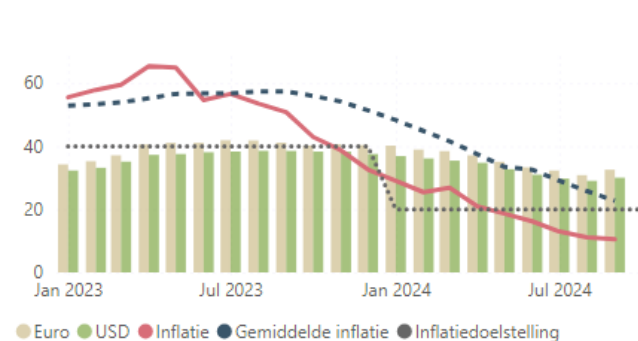
In september steeg het maandinflatie cijfer naar 0,9% als gevolg van de stijging in de wisselkoersen. Op jaarbasis daalde de inflatie naar 10,5%. Ook nam de kerninflatie – de inflatie exclusief voedsel en energieprijzen – verder af. De gemiddelde 12-maands inflatie daalde van 29,1% naar 25,8%.

De stijging van de wisselkoersen leidde tot de toename in het maandinflatiecijfer. De USD-wisselkoers steeg met meer dan 3,4%, terwijl de wisselkoers van de Euro met ongeveer 5,6% toenam ten opzichte van de SRD. Deze wisselkoersstijgingen zijn het gevolg van de verhoogde vraag naar vreemde valuta.

De lokale component van de geldhoeveelheid (SRD-M0) groeide in augustus met 3%, tot SRD 18,1 miljard. Dit was hoger dan de gestelde target van SRD 17,5 miljard. De groei in SRD-M0 in augustus was het gevolg van een daling in de netto-voorraad openmarktoperaties, wat betekent dat de reserves van de banken sterker stegen dan de waarde van de OMOs.

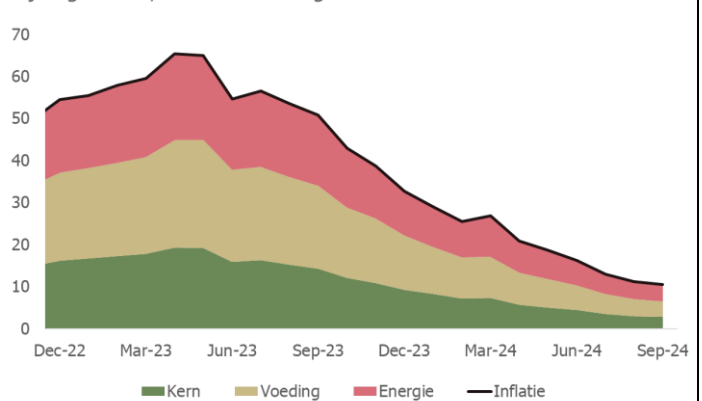
Op jaarbasis gezien zijn het vooral de netto-overheids-transacties die hebben bijgedragen aan de sterke groei van de SRD-M0 in 2024.

Inflatie (in %) en Wisselkoers

Bronnen: ABS, CBvS.

Bijdragen kern, voedsel en energieinflatie

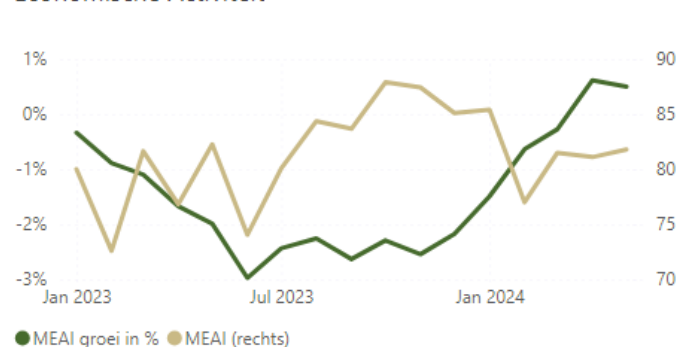

Opmerking: Energie-inflatie omvat de bijdrage aan inflatie van hoofdgroepen huisvesting & nutstarieven en transport. Voedselinflatie omvat de bijdrage van de hoofdgroep voeding en niet-alcoholische drank. Kerninflatie bevat bijdrage van overige hoofdgroepen. Bron: Calculaties SEOB met data van het ABS.

Economie groeit voor tweede opeenvolgende maand

De economie groeide in mei 2024 voor de tweede opeenvolgende maand. De maandelijkse index voor economische activiteit (MEAI) van de CBvS registreerde een groei van 0,5%. Deze economische expansie werd gedreven door luchttransport, de restaurantsector en een toename in de goudproductie. Aan de andere kant matigden de industrie- en fabricagesector, evenals een daling in de rondhoutproductie, de algehele groei.

Economische Activiteit

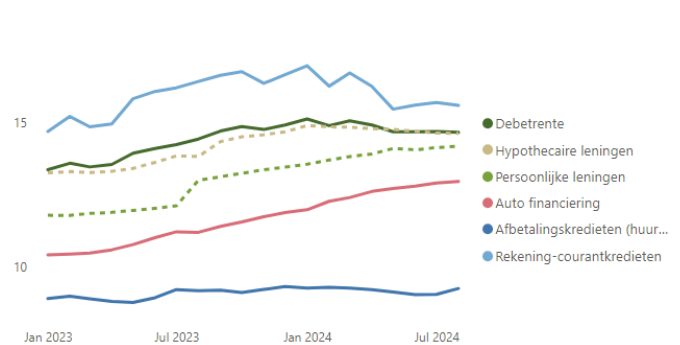
Bron: CBvS.

Beleggingsrentes dalen; Niet-renderende leningen verslechteren

In juli 2024 bleven de gemiddelde leenrentes stabiel op 14,7%, terwijl de gemiddelde spaar- en beleggingsrentes daalden van 10,0% naar 9,1%. De daling in de gemiddelde beleggingsrentes werd gedreven door de daling in korte-termijn rentes. Deze daling gaat gepaard met de afnemende inflatie en de verbeterde vooruitzichten.

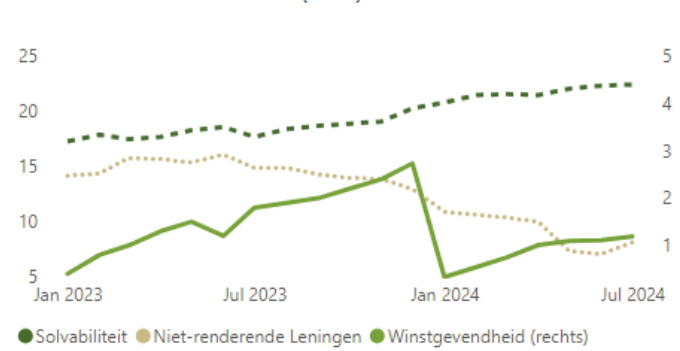
De niet-renderende leningen (NPLs) stegen in juli 2024 ten opzichte van de vorige maand. Echter, vergelijken we deze met 2023, dan blijft dit een forse verbetering. Waar de NPL-ratio in juni 2023 nog 16,1% bedroeg, kwam deze in juli 2024 uit op 8,2%. Deze daling is het resultaat van de uitvoering van de asset quality review door banken en de verbeterde terugbetaalcapaciteit van leners. Daarnaast steeg de solvabiliteitsratio in juli 2024 naar 22,5%, terwijl de liquiditeitsratio afnam tot 53,5%. De winstgevendheid in de bankensector is in 2024 aanzienlijk lager dan in het voorgaande jaar.

Debetrentes SRD (in %)

Bron: CBvS.

Banksectorindicatoren (in %)

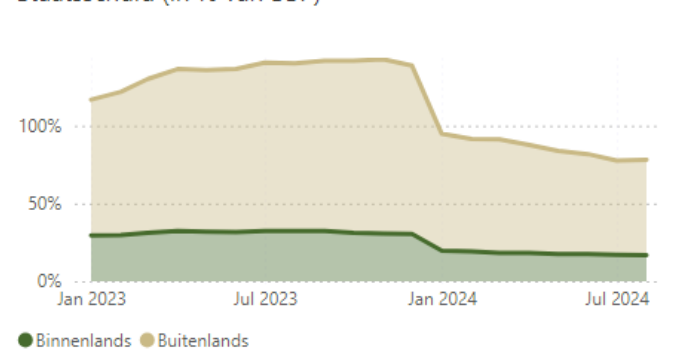
Bron: CBvS.

Ontwikkelingen in de staatsschuld

De schuldquote – de staatsschuld in procenten van het BBP – steeg in augustus 2024 naar 78,2% volgens de wettelijke definitie. In augustus steeg de buitenlandse schuld, uitgedrukt in lokale valuta, naar SRD 78,0 miljard. Deze stijging werd gedreven door schulden aan bilaterale crediteuren alsook een lichte stijging in de wisselkoersen in augustus. Daarentegen nam de binnenlandse schuld verder af tot SRD 21,3 miljard vanwege aflossingen.

Binnenlandse schulden aan de CBvS en commerciële banken zijn geherstructureerd en worden nog steeds afgelost. Daarentegen zal de herkapitalisatie van de CBvS een nadelig effect hebben op de binnenlandse staatsschuld. De scherpe neerwaartse aanpassing van de schuldratio's voor 2024 is voornamelijk het resultaat van een herzien BBP-cijfer.

Staatsschuld (in % van BBP)

Bron: SDMO.

VOORUITZICHTEN EN AANBEVELINGEN

- De SEOB verwelkomt de upgrade van Moody's, maar benadrukt het belang van fiscale discipline. Daarnaast is het essentieel om een Sovereign Wealth Fund te operationaliseren, met duidelijke regels voor het gebruik ervan binnen de begroting. Dit zorgt ervoor dat zowel huidige als toekomstige generaties profiteren van de olie- en gasinkomsten. Het naleven van fiscale regels en het vermogen van de overheid om een verantwoord fiscaal beleid te voeren, zullen bepalend zijn voor de toekomst van Suriname.
- De SEOB raadt ten zeerste af om een voorschot op de olie-inkomsten op te nemen. Het is van belang dat de overheid haar uitgaven niet voortijdig verhoogt, aangezien de daadwerkelijke olie-inkomsten pas in 2028 verwacht worden. De SEOB benadrukt bovendien het belang van het versterken van de belastingdienst om zo de inkomstenkant van de overheid te vergroten.
- Het sociaal programma komt maar niet van de grond ondanks vele aanbevelingen en handreikingen van diverse instanties naar de overheid toe. De SEOB benadrukt dat de focus niet op een uitgavendoel moet liggen, maar op de effectiviteit van het sociaal programma. Helaas blijft de effectiviteit van het programma achter, wat een zorgpunt blijft.
- De SEOB is verontrust over de scherpe stijging van de wisselkoers. Onevenwichtige overheidsfinanciën kunnen deze ontwikkeling verergeren. Het afbouwen van subsidies op nutstarieven blijft noodzakelijk voor een rationelere uitgavenstructuur van de overheid. Dit proces moet echter op een transparante manier plaatsvinden, met volledige inzage in de elektriciteitskosten voor alle betrokkenen, om steun te verkrijgen. Daarnaast is het van essentieel belang om aandacht te besteden aan het sociale vangnet, zodat armoede effectief kan worden bestreden.
- Het M0-target werd niet behaald in augustus 2024. Fiscale discipline en een betere coördinatie tussen het Ministerie van Financiën en de CBvS zijn hierbij van cruciaal belang.
- De SEOB merkt de afbouw van binnenlandse schulden en de herkapitalisatie van de CBvS op als positieve ontwikkelingen. Niettemin zal herkapitalisatie de binnenlandse staatsschuld wederom doen toenemen en enige druk zetten op de overheidsbegroting.
- De leenrentes blijven hoog ondanks de inflatie terugloopt. Hoge rentetarieven kunnen immers een uitdaging vormen voor bedrijfsinvesteringen. Niettemin ligt er ook een rol voor de private sector weggelegd om te blijven innoveren om de productiviteit te verhogen.
- De SEOB verwacht dat de 12-maands inflatie in 2024 tussen 16% en 18% zal liggen. De jaareinde inflatie wordt geschat tussen 9% en 11%, waarbij overheidstekorten die hun weerslag hebben op de liquiditeiten alsook tariefsverhogingen van nutsvoorzieningen een averechts effect kunnen hebben op deze schatting.
- De SEOB verwacht dat de economie verder zal groeien in 2024. Ook op middellange termijn zijn de groeiperspectieven, gedreven door de mijnbouwsectoren positief. Desalniettemin pleit de SEOB voor het invoeren van stimulansen om de ontwikkeling van lokale sectoren te bevorderen, met speciale aandacht voor werkgelegenheid, productie, duurzaamheid en de aanpak van klimaatverandering. Het is van essentieel belang om specifieke sectoren te identificeren die in de komende periode prioriteit zullen krijgen. Er is tevens noodzaak om het onderwijsveld af te stemmen op de oliesector, evenals op de geïdentificeerde potentiële sectoren voor groei. Het IMF benadrukte tijdens gesprekken dat, met het oog op de toekomstige olie- en gasinkomsten, de governance versterkt moet worden en een duidelijk bestedingsplan moet worden opgesteld.
- Het wettelijke kader voor anti-corruptie dient te worden herzien. Binnen dit kader moeten ook vereisten worden opgenomen die ervoor zorgen dat politici hun inkomsten en vermogen openbaar maken, zodat deze voor het publiek inzichtelijk zijn.

- Met de voortgang van de tweede NRA wordt ook aangedrongen op strenge maatregelen tegen fraude, corruptie en witwassen (AML/CFT). Wetten ter versterking van AML/CFT zijn in ontwikkeling, en het IMF benadrukt het belang van deze kwesties. De SEOB adviseert betrokkenheid van de private sector en pleit voor een voortzetting van het IMF-programma om instituten en financieel beheer te versterken.
- Volgens onze calculatie was per medio oktober 62,6% van het programma voltooid. Naar verwachting zullen niet alle beleidsdoelstellingen binnen het huidige IMF-programma worden behaald. Dit onderstreept de noodzaak van een vervolgprogramma met het IMF om het overheidsbeleid verder te verduurzamen en de economie te versterken.
- De SEOB blijft voorstaander van een vervolg IMF-programma, zodat het economische herstel niet ongedaan wordt. Binnen dit programma dient de nadruk gelegd te worden op het versterken van instituten, goed bestuur en versterking van het monetair beleid en de financiële sector.

<http://www.seob.sr>

secretary@seob.sr

